

# Két hívő történész

1964-ben született Budapestén. Eszmetörténész, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen esztétikát és államtant oktató, a Vigilia szerkesztőbizottságának tagja. Legutóbbi írását 2002. 8. számunkban közzöltük.

„Ha voltak nagy mestereim, akkor ők Burckhardt, Tocqueville, Huizinga” — ezt írja *Egy eredendő bűnös vallomásai* címen magyarul nemrég megjelent kötetében John Lukacs. Miért érdekes ez? Mert kevesen élnek ma történészek, akik olyan eleven szálakkal kapcsolódnának ezen történészek hagyományához, mint ő. Mi jellemzi e szerzőket? Szerintük a történelem nem egyedi tények halmaza, hanem valami titokzatos áramlás, mely a tények mélyén, mögött, felett zajlik, suhan, vagy csak alig észrevehetően mozog. Fül kell hozzá, hogy meghalljuk legtitkosabb rezdüléseit, felfigyeljünk egy-egy pillanat jelentőségére, és szem, hogy meglássuk az évszázadok szuperlassú, tektonikus dinamikáját.

Tocqueville a 18. és a 19. század krónikása, Lukacs a 20. századé. Ha meg akarjuk érteni Lukacs munkásságát, valószínűleg meg kell értenünk Tocqueville-ét. S ha meg akarjuk érteni korunkat, e két szerző biztosan segíthet benne.

Alexis de Tocqueville (1805–1859) régi francia arisztokrata család sarja. Fiatalon, 1831–32-ben néhány hónapra Amerikába utazott, és ez megváltoztatta az életét. Benyomásait *A demokrácia Amerikában* című művében örökítette meg, s e munkájával híressé lett. A nemzetgyűlés és a Francia Akadémia tagjává választották. A Második Köztársaság idején alkotmányt szerkesztett, 1849-ben rövid ideig külügyminiszter volt. Emlékiratait már tudóbjosan Sorrentóba visszavonultan írja, majd a francia forradalom és az ancien régime kapcsolatát elemző művén dolgozott, melynek első kötete 1856-ban jelent meg, *A régi rend és a forradalom* címmel.

Lukacs professzor alább közölt tanulmánya a nagy tiszteletben tartott francia előd (őt nevezte „a demokratikus kor Arisztotelésének”) halála előtti időszakáról szól. Ez az időszak minden emberről sokat elárul. Lukacs szerint Tocqueville például a mindig is benne rejlő mély katolicizmusát árulta el egyértelműen ekkor. Lukacs az 1964-ben közölt tanulmányában megérzését dokumentumokkal tudja igazolni: három kéziratos beszámolóra támaszkodik, melyeket a nagybeteg gondolkodót 1859-ben ápolók írtak.

A történetírói bravúr nem szorul indoklásra. A magyar fordítás megjelentetésének azonban van egy nem titkolt hátsó gondolata is: hátha árnyalni lehet e tanulmánnyal a Magyarországon túlságosan is bevett leegyszerűsítő Tocqueville-képet, amely liberális szociológusként, arisztokrata létére szabadgondolkodóként festi le a nagy francia gondolkodót. Lukacs szerint, ha mindenképp ilyen vagy-vagyokban kívánunk gondolkodni, akkor bizony inkább tekinthető elődje konzervatívnak, történésznek és hívő katolikusnak.